

РЕЦЕНЗИЯ

От: Проф. д-р Синиша Зарич

Университет на Белград, Сърбия, Факултет по икономика

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (индустрия) в СА „Димитър А. Ценов“ – Свищов

Автор на дисертационния труд: Марина Димитар Грубор

Научен ръководител: Проф. д-р Любчо Минчев Варамезов

Тема на дисертационния труд: „Предприемачеството като стратегия за развитие в Република Сърбия“

Основание: Заповед на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов №492 от 06.07.2020 г. и Решение на Научното жури, взето на Първо заседание, проведено на 17.07.2020 г.

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Предмет на изследване

Предмет на изследване в дисертационния труд е нивото на предприемаческата активност в Република Сърбия и нейния принос за развитието на страната. Сръбската среда все още не може да се счита за предприемаческа, освен факта, че има положителни признаци за растеж и развитие на предприемачеството, допринасящи за процеса на икономическо възстановяване. Дисертацията представя резултата от емпиричното проучване, в което са доказани различията между мениджърите и предприе-

мачите. Това на свой ред води до необходимост от специално образование за подобряване на предприемаческите умения.

2. Обем

Докторската дисертация на Марина Грубор има обем от 230 страници, включително 9 страници справка на използваните източници на информация и данни. Използвани са 101 заглавия на академична литература и научни статии, плюс 11 уеб източници.

3. Структура (увод, изложение и заключение)

След увода докторантът представя глава I. Съдържанието на главата е посветено на теоретичната страна на проблема. Започвайки с разбирането за предприемачеството като стратегия за развитие, следват анализи на вижданията за организацията и организационното обучение в контекста на предприемачеството. Акцентът е поставен върху предприемаческото образование като основа за стратегическо развитие. Всъщност това е един от ключовите моменти на дисертацията: може ли образователният процес да тласне предприемаческото мислене и развитие?

Глава II включва основните моменти от методологията на изследването. В тази глава докторантът е формулирал проблема и предмета на изследването, както и целите на изследването. Представени са четири добре дефинирани хипотези, както и използваните инструменти на извършеното проучване.

Глава III е посветена на изследването и представянето на основните резултати от докторската дисертация. След въвеждащата част докторантът е представил анализите, илюстриращи основните различия между мениджърите и предприемачите относно възможности и ефективност, иновационен капацитет, а също така са идентифицирани разликите между мениджърите и предприемачите във връзка с поемането на риск.

Трите основни глави завършват с изводи и заключения.

4. Използвана литература

Повече от 100 научни и учебни източници отразяват интереса на академичната общност към проблема. Може да се каже, че докторантът отразява вижданията на известните автори, публикуващи научните си произведения отпреди повече от 30 години (например Law и MacMillan), както и на автори, принадлежащи към по-младите представители на академичната общност. Освен това, тъй като анализите обхващат характеристиките на предприемаческата дейност в Република Сърбия, докторантът отбелязва и редица приноси на авторите от региона, като например: Масич (Сърбия), Варамезов (България), Димитровски (Северна Македония).

5. Приложения

Като допълнение към дисертационния труд са представени 6 приложения.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. Преценка на актуалността на разработвания в дисертацията научен проблем и формулираните: предмет и обект, докторска теза, изследователски цели, задачи и методи на изследване, яснота и аргументираност на идеите, открояване на новостите

Освен факта, че предприемачеството се превърна в една от т.нар. „горещи теми“ не само на социалната теория, но и на икономическата политика в първите години на прехода на постсоциалистическите страни, необходими бяха и около три десетилетия проблемът да се постави във фокуса на правещите икономическата политика. Също така, от известно време вниманието на академичната общност е ориентирано главно към мениджмънта. Косвено, би могло да се каже, че дори част от академичната общност попада в капана, че предприемачът се ражда като предприемач и

че освен разработени образователни програми за мениджъри, приемачите не заслужават допълнително образование. Важността на докторската дисертация намира израз във факта е, че тя популяризира темата и представя научни аргументи за състоянието на този проблем в сръбската среда.

2. Анализ на степента на разработеност на изследваната проблематика от други учени и доколко е отразено собственото отношение на автора по разглежданите въпроси

Докторантът се е консултирал с редица автори и източници. Това също отразява интереса към проблема, главно в англосаксонската литература. Авторът на дисертацията е конструирал много добър инструмент за по-нататъшни изследвания.

3. Мнение за обема на дисертационния труд

Обемът на докторската дисертация на Марина Грубор, 230 страници, отговаря на установените университетски стандарти.

4. Мнение за качеството и броя на предложения илюстративен материал – схеми, графики, таблици и др.

Дисертацията е илюстрирана с редица таблици и фигури. Авторът представя 24 таблици и 5 фигури в основния текст и 6 в приложения.

5. Мнение относно научна, езикова и стилова редакция – издържаност на научния апарат, наличие на отклонения, повторения, на логически противоречия, съразмерност на частите и т.н.

Текстът на докторската дисертация е добре структуриран, базиран на точно дефинирани 4 хипотези. Обобщено, налице е добра пропорционалност между основните части и глави на дисертацията.

6. Преценка на коректността и необходимостта от статистическа обработка на емпирични данни – изчислителни процедури, значещи цифри и др.

Статистическите анализи са правилни, а резултатите са точно формулирани и представени.

7. Мнение доколко кандидатът е спазил правилата на научната етика (некоректно цитиране на литературните източници, публикуване на един и същ ръкопис на различни места, плагиатство, „copy-paste” проблем в научното творчество)

Липсват индикации за наличието на „copy-paste” проблем или за злоупотреба с виждания и констатации на други автори.

8. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

Авторефератът представлява точен преглед на теоретичната и методическата рамка на дисертационния труд. Докторантът коректно формулира своите заключения. Като цяло, авторефератът дава ясна и точна представа за докторската дисертация на Марина Грубор.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

1. Съдържа ли предлаганият текст развитие на съществуващи и/или издигане на нови научни идеи и резултати с мнение за тяхната значимост

Специален принос на докторската дисертация са резултатите и констатациите от емпиричното изследване, както и избраният метод. Това обогатява литературата, като сме почти сигурни, че би привлякло вниманието и на научната общност. Избраната извадка от 50 мениджъри и 50 предприемачи позволява да се получат точни и верни отговори, въз основа на които да се идентифицират основните различия между менталната матрица на предприемачите и мениджърите, да се направят изводи и препоръки, които

да бъдат приложени в практиката (фирмената политика) и действията на общностите.

2. Има ли данни, че предложените идеи и резултати вече са намерили отзвук и признание в специализираната научна литература

Може да се очаква, че някои от резултатите от количествените анализи ще бъдат използвани при по-нататъшни проучвания и ще окажат отражение върху класическия проблем: отношенията между мениджъри и предприемачи. От практическа гледна точка, имайки предвид възможните препоръки за формулиращите мерките на икономическата политика, дисертацията може да даде тласък на усилията за създаване на съвременни форми на обучение на/за предприемачи.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Освен многото положителните оценки, които могат да се дадат за дисертацията, като препоръка може да се посочи, че би било добре съдържанието на дисертацията да се обогати с кратък текст, факти и цифри за новорегистрираните и стартиращите фирми в Сърбия, за да се илюстрира нивото на предприемаческата активност. Друго предложение (особено в случай на публикуване) е цитирането в текста и представянето на списъка с литературните източници, да бъдат оформени по Харвардската система.

V. Обобщено заключение и становище

С огромно уважение към успешното научно ръководство, докторската дисертация на Марина Димитар Грубор отговаря на научните стандарти и академични изисквания (посочени в ЗРАСРБ и ППЗРАС в СА „Д. А. Ценов” – Свищов, относно ОНС „доктор”). Съдържанието и констатациите обогатяват нашето разбиране за различията (но и нуждите) на

мениджърите и предприемачите, които са идентифицирани с помощта на подходящи инструменти.

И накрая, изразявам положителната си оценка за представения дисертационен труд на тема **„Предприемачеството като стратегия за развитие в Република Сърбия“** и препоръчвам на Научното жури, назначено със Заповед на Ректора на СА №492 от 06.07.2020 г., да присъди на **Марина Димитар Грубор образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“, професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“.**

Дата: Белград , 13.08.12.2020 г.

Рецензент:

(Проф. д-р Синиша Зарич)